

a la lluna de València

El cavaller de la carreta

Chrétien de Troyes

El rapte de la reina

Amb motiu de la festa de l'Ascensió¹, el rei Artús havia reunit la seua cort, tan rica i esplèndida com li corresponia de tindre a un rei. Després de dinar, el rei es quedà amb els seus companys. A la sala, hi havia molts nobles barons i amb ells també hi era la reina. A més hi havia moltes dames belles i corteses que parlaven amb refinament la llengua francesa. Mentrestant, Keu, el senescal, dirigia el servici de les taules i menjava amb els conestables.

Llavors, es presentà un cavaller davant la cort vestit amb totes les seues armes i molt ben proveït per al combat. El cavaller amb aquests arreus arribà davant del rei, el qual era assegut entre els seus barons, i, sense saludar-lo, li parlà d'aquesta manera:

—¡Rei Artús, retinc sota el meu poder cavallers, dames i donzelles de la teua terra i de la teua gent! Però, no et comuniqui aquestes notícies amb la intenció de deslliurar-te'ls. Sinó que, per contra, vull advertir-te que no tens poder ni béns amb què pugues recobrar-los. Has de saber que moriràs sense poder ajudar-los.

El rei li respongué que si no podia fer res, hauria de suportar aquella desgràcia, però que no ho faria sense una gran pena. El cavaller va fer el gest de partir i avançà fins a la porta de la sala. Allí es detingué de sobte i va dir:

¹ Un començament d'aquest tipus suposa un trencament radical del temps històric. A l'autor no li interessa el temps històric, sinó el temps ficcional, així com destacar dos elements: Artús i la cort.

—Rei, si en la teua cort hi hagués tan sols un cavaller en qui confiasses fins al punt de permetre-li dur la reina al bosc on jo em dirigesc, et jure que allí l'esperaria amb la promesa de retornar-te tots els presoners que estan en captivitat a la meua terra. Caldrà, tanmateix, que defense la reina davant meu. I, només si em derrota, tindrà el dret de reconduir-la novament ací.

Tot el palau ho escoltà, i tota la cort quedà esbalaïda i commoguda. La notícia arribà de seguida a Keu, el senescal, que menjava amb els hòmens d'armes. Deixà el menjar, acudí de pressa al costat del rei i li digué amb aspecte irat:

—¡Majestat, durant molt de temps us he servit lleialment i amb fidelitat. Avui m'acomia de vós i me'n vaig, de manera que mai més no tornaré a servir-vos!

El rei s'afligí en sentir aquestes paraules, però, quan revingué, li preguntà bruscament:

—¿És això veritat o broma?

I Keu respongué:

—¡Bon senyor rei, jo no sóc home que bromege! De vós no pretenc més pagaments ni recompenses pel meu servici. He pres la decisió de partir sense tardança.

—¿És per ira o per menyspreu —preguntà el rei— la causa per la qual voleu marxar? ¡Senescal, us ho imploro, quedeu-vos en la cort al vostre lloc habitual! I sapieu que donaria qualsevol cosa del món per mantindre-vos ací.

—Senyor —digué ell—, no us esforceu. Per res del món no ho acceptaria, ni encara que em regalàsseu una bossa d'or pur al dia.

El rei es quedà molt afligit i d'aquesta manera acudí a la reina.

—Senyora —li digué—, ¿sabeu, vós, què és allò que el senescal reclama? Demana llicència per acomiadar-se i assegura que no tornarà mai més a la cort i jo no sé el per

què. El que no vol fer per mi de segur que ho farà per vós si així li ho supliqueu. Aneu a ell, estimada dama. Ja que no es digna a quedar-se per mi, pregueu-li que es quede per vós. I si cal, llanceu-vos als seus peus. Si arribe a perdre la seua companyia ja mai més no estaré alegre.

El rei envià la reina al senescal. El trobà amb el seu acompanyament i li digué:

—Keu, tinc una gran pena pel que he sentit dir de vós. M'han contat que voleu abandonar el rei i això m'entristeix. ¿Quina cosa us impulsa a fer-ho?, ¿quin sentiment? El que feu no és propi d'un home savi ni cortés com jo us considere. Us pregue que no marxeu. ¡Keu, quedeu-vos-hi, us ho imploro!

—Disculpeu-me senyora —digué ell—, però no m'hi puc quedar.

La reina li suplicà encara més, així com també tots els cavallers. Ella, implorant-li, es llançà als seus peus. Keu li pregà que s'alçàs, però ella li va assegurar que no ho faria. No s'alçaria fins que ell li atorgàs allò que demanava.

Finalment, Keu li assegurà que s'hi quedaria però amb la condició que el rei i ella, la reina, li atorgassen de bestreta allò que ell demanàs.

—Keu —respongué la reina—, tot allò que voldràs t'ho concedirem. Però ara veniu, li direm al rei que finalment us quedeu amb aquesta condició.

El senescal, amb la reina, arribà a presència del rei.

—Senyor —digué la reina—, he retingut Keu però amb un gran esforç. Us el porte amb la promesa que fareu tot el que us demanarà.

—El rei sospirà d'alegria i prometé que compliria qual-sevol petició que Keu li faria.

—Senyor —digué Keu—, heu de saber, doncs, allò que exigesc i quin és el do que m'heu assegurat. M'heu atorgat

la custòdia i la defensa de la reina que és ací. Per tant, anirem rere el cavaller que ens espera al bosc.

Al rei li entristia la seua promesa, però ja no podia desdir-se de les seues paraules. El seu semblant reflectia l'amargor i la còlera que sentia a dintre seu. També la reina en restava molt dolguda. Tots comentaven al palau que Keu havia fet aquesta petició per orgull, amb excés i desraó. El rei prengué la reina de la mà i li digué:

—Senyora, cal que marxeu amb el senescal sense protestar.

I Keu afegí:

—¡Bé, doncs, deixeu-la sota la meua vigilància! I no temeu per ella. La tornaré a portar sana i estàlvia.

El rei, li la confià i ell se l'endugué. Tots els seguiren i ningú no quedà lliure de preocupació.

El senescal va ser completament armat amb rapidesa, i el seu cavall fou conduït al centre del pati. Al seu costat hi havia un palafre que no era ni indòcil ni rebel, sinó com convé a la cavalcadura d'una reina. Somorta, dolguda i sospirosa, arribà la reina al palafre. El muntà mentre remugava a sota veu per no ser sentida:

—¡Ah, rei, si ho sabésseu crec que no permetríeu que Keu m'allunyàs ni una sola passa!

Cregué haver-ho remorejat molt baix, però l'escoltà el comte Guinable que estava molt prop de la seua muntura. En anar-se'n, tots aquells i aquelles que ho presenciaren feren un gran dol, com si partís morta sobre el taüt. Pensaven que no la tornarien a veure mai de la vida. El senescal, en la seua desmesura, se l'endugué on l'enigmàtic cavaller els esperava.

Aleshores, Galvany li digué al rei, oncle seu, a cau d'orella:

—Senyor, estic molt estranyat perquè heu actuat com un xiquet. Però si accepteu el meu consell, mentre encara siguen a prop, podríem eixir darrere d'ells, vós i jo i, amb

nosaltres, tots aquells qui volguessen acompanyar-nos. ¡No, jo no podré suportar-ho sense eixir al seu encalç! No fóra digne que no els seguïrem, almenys fins a saber què li esdevindrà a la reina i com es comportarà Keu.

—Anem-hi doncs, bon nebot —digué el rei—. Com a noble cortés, heu parlat amb molta sensatesa. I ja que heu pres l'assumpte al vostre càrrec, maneu que traguin els cavalls i que els posen els frens i les muntures, de manera que només ens reste cavalcar.

Dugueren els cavalls, els aparellaren i ensellaren. El rei fou el primer a muntar, després Galvany, i la resta ho féu ràpidament. Tots volien ser de la companyia i cadascú anava a la seua manera. Uns quants estaven armats, i molts altres anaven sense armadura. Però, Galvany anava ben armat, i va fer que dos escuders li duguessen dos corsers de batalla.

Quan s'acostaren al bosc van veure eixir el cavall de Keu, i el reconegueren. Veren que les regnes de la brida havien estat trencades pels dos costats. El cavall venia sense cavaller. Duia l'estrep tacat de sang, i l'arçó de la sella penjava per darrere esgarrat i a troços. Tots quedaren angoixats, i els uns i els altres es feien senyals i es donaven colpets amb el colze.

A la llunyania, en davantera, cavalcava Galvany. De sobte, veié un cavaller que avançava a bon pas sobre un cavall coix i fatigat, esbufegant i cobert de suor. El cavaller s'aturà en reconéixer Galvany, el saludà i li digué:

—Senyor, ja veieu com n'és de suorós i d'essllomat el meu cavall que per a res no em serveix. Em sembla que aquests dos corsers són vostres. Per això, voldria demanar-vos, amb la promesa de tornar-vos tan gran servici, que vós en présteu o com a do me'n deixàsseu un, tant se val l'un com l'altre.

—Trieu, doncs, entre els dos aquell que més us plaga —contestà Galvany.

L'altre, com que tenia gran necessitat, no trià el millor, ni el més bell ni el més gran, sinó que muntà en un no res el que va trobar més prop d'ell. De seguida, el llançà a tota brida. Mentrestant, queia mort el que havia deixat perquè en aquella jornada l'havia fatigat en excés.

Sense cap repòs, el cavaller s'endinsà en el bosc. Galvany li seguí les passes i l'albirà quan ja havia traspassat un pujol. Després d'avançar una bona tirada, trobà mort el corser que havia regalat al cavaller i va veure molts rastres de cavalls i al seu voltant les restes d'escuts i de llances. S'afigurà que hi havia hagut un gran combat entre diversos cavallers i molt l'afligí i el disgustà no haver-hi arribat a temps. No s'hi aturà durant llarga estona, sinó que avançà veloç. Fins que veié de nou el cavaller que tot sol, a peu, amb tota l'armadura, l'elm llaçat, l'escut al coll, cenyida l'espasa, havia arribat al costat d'una carreta.

En aquell temps, les carretes prestaven el servici que ara compleixen els cadafals, i en qualsevol bona vila on ara abunden les carretes, aleshores tan sols n'hi havia una. I aquella era d'ús comú, com ara el cadafal, per als assassins i els traïdors, per als condemnats per la justícia, i per als lladres que s'apoderaven dels béns dels altres amb enganys o que els arrancaven per força en els camins. Qui era agafat *in fraganti* era col·locat sobre la carreta i dut per tots els carrers. D'aquesta manera, quedava sense honor i ni se l'escoltava a les corts ni era honorat ni saludat. Per aquesta raó, tan cruels eren les carretes en aquell temps, que fou aleshores quan es digué per primera vegada allò de: «*Quan veges una carreta i t'isca al pas, persigna't i recorda-te'n de Déu, perquè no t'ocorra cap mal*»².

² En les llegendes bretones la carreta era el símbol de la Mort, per això al seu pas cal conjurar aquest perill persignant-se i pregant a Déu.

El cavaller que anava a peu i sense llança, avançà cap a la carreta i va veure un nan sobre el pescant que duia com a carreter un llarg fuet en la mà. Li digué:

—¡Nan, per Déu! digues-me tu si has vist passar per ací la meua senyora reina.

El malnat del nan no li volgué donar cap informació, sinó que li contestà:

—Si vols muntar a la carreta que conduesc, demà podràs saber el que li ha passat a la reina.

El nan continuà el seu camí sense esperar-se. El cavaller va dubtar per un moment de pujar-hi. Molt mal hauria actuat si, per vergonya, no hagués gosat pujar a la carreta. Més tard es lamentaria del seu dubte.

La qüestió és que Raó, que no coincideix amb Amor, li diu que vaja amb compte de muntar, li aconsella i li avisa de no fer res de què puga avergonyir-se. Però Amor li ordena pujar de seguida a la carreta. Amor ho vol, i ell salta, sense importar-li la vergonya, ja que Amor ho mana.

Galvany cavalcava cap a la carreta. Quan hi arribà, va trobar-hi, assegut al damunt, el cavaller. La seua sorpresa va ser gran, però de tota manera preguntà:

—Nan, informa'm sobre la reina, si en saps res.

El nan li respongué:

—Si tant t'importa, tal com a aquest cavaller que ací seu, puja al seu costat i jo us portaré els dos junts.

Tot just l'escoltà Galvany, ho considerà com una gran follia, i contestà que no pujaria de cap manera, ja que faria, sens dubte, un vil canvi si baratàs el seu cavall per la carreta.

—Però vés on vulgues, que onsevulla que vages, allí aniré jo —digué Galvany.